

L'Atles de les persones

Jesús Giralt i Radigales
director editorial d'enciclopèdia catalana

“Només quan reconeguem els nostres límits podem no absolutitzar les nostres conviccions i fer un espai per escoltar l'altre i, eventualment, comprendre'l.”

[Pau i interculturalitat. Raimon Panikkar, Proa, Barcelona, 2004]

El Diccionari de la llengua d'Enciclopèdia Catalana defineix un atlas com una col·lecció sistemàtica de mapes o esquemes cartogràfics de temàtica geogràfica o d'altra mena. Així, al costat dels atlas més coneguts, que són els geogràfics (universals, nacionals o regionals), hi ha els històrics, els de les llengües, els de les religions, els d'astronomia o els d'arqueologia, però també, entre d'altres, els de botànica, els d'arquitectura, els d'anatomia, els de física o els de matemàtiques. Aquests segons, entrarien dins d'una altra accepció que recull el diccionari i que, per extensió, defineix l'atles com a col·lecció sistemàtica de làmines, dibuixos, planxes.

Les característiques comunes a ambdós tipus d'atles són l'ús de la imatge (cartografia o dibuix) de manera preeminent respecte de la paraula escrita, encara que no s'hi renunciï del tot. La imatge i les llegendes estrictament necessàries per a interpretar-la són el gros de la informació, mentre que l'escrit, quan n'hi ha, té una funció més o menys complementària. Les altres característiques que comparteixen són que l'organització dels continguts és sistemàtica i el seu abast pretén ser total dins de l'àmbit temàtic de què tracten. Aquestes darreres característiques els acosten a les enciclopèdies temàtiques, però amb la diferència que aquestes vehiculen la informació predominantment a través del text, mentre que la imatge hi exerceix un paper secundari, exactament a l'inrevés del que passa amb els atlas. Per tant, podria dir-se que els atlas són enciclopèdies temàtiques basades en la imatge.

Tractant-se doncs d'enciclopèdies, es lògic que Enciclopèdia Catalana hagi decidit, dins la seva línia de publicació d'obres de referència, d'encetar una nova modalitat, la dels atlas temàtics, que complementen l'estudi analític propi de les enciclopèdies clàssiques i permeten abordar dominis del coneixement altrament difícils de tractar.

Enciclopèdia Catalana, l'any 1983, va publicar el seu primer Atlas Universal, que va aportar al món cultural català la normalització de la toponímia catalana i de tot el món. L'any 1999 en va fer una nova edició, adaptada als temps i que li va merèixer el premi de la Unió Cartogràfica Internacional. El 2004, volem presentar l'atles del contingut del món: l'atles de les persones, en el qual quedi reflectida la gran varietat i pluralitat entre les diferents parts del món en cadascun dels temes analitzats: una gran diversitat que cal protegir com a patrimoni del món, com a patrimoni de tots.

Dins d'aquesta línia d'atles, Enciclopèdia Catalana ha decidit de publicar l'Atles de la diversitat. Aquest títol, d'entrada, suscita diverses preguntes. Les que es refereixen al propi concepte de diversitat i les que, donant-lo per sobreentès, es pregunten a quina mena de diversitat hom fa referència. I les dues menes de preguntes són pertinents. Perquè

el nom ha experimentat el procés que afeixuga aquelles paraules que entren en el circuit de la moda gràcies als mitjans de comunicació i que acaben convertint-se en mots comodí i essent utilitzats per a designar, fins i tot, l'antítesi del seu significat originari. I perquè, tanmateix depurada d'adherències espúries, cal especificar a què fa referència aquesta diversitat que hom pretén de cartografiar.

La diversitat és un concepte difós originalment per l'ecologia per a referir-se a la riquesa relativa d'espècies vives dins d'un ecosistema. Altres disciplines científiques han manllevat el concepte i l'han incorporat, després d'adaptar-lo, per a designar la riquesa relativa de determinats fenòmens dins dels sistemes que són objecte d'estudi per part d'aquestes ciències. Així, en el nostre cas, una pruïja de precisió ens hauria dut a denominar aquesta obra *Atles de la diversitat cultural humana*, perquè, precisament, les diverses formes en què es manifesta la cultura humana i com aquestes es distribueixen en el món constitueixen el contingut de l'obra. Ha triomfat, però, el principi d'economia i hem triat el títol més sintètic d'*Atles de la diversitat*, tot i que encara n'hi ha un, potser no tan rigorós, però molt expressiu, que hem reservat per a encapçalar aquest pròleg: *l'Atles de les persones*. I és que, efectivament, aquesta obra intenta de mostrar-ne sintèticament la pluralitat.

L'obra que us posem a les mans és el fruit d'un esforç editorial molt considerable, tant humà com econòmic. Sota la direcció del Dr. Carles Carreras i Verdager i la coordinació editorial de Roser Pubill, un nombrós equip internacional d'especialistes universitaris i els equips d'edició d'*Enciclopèdia Catalana* han dut a terme un treball acurat, solvent i innovador. Dins l'ampli panorama de l'edició internacional, aquest és el primer atles d'aquesta temàtica que surt publicat en el mercat. En català, i a Catalunya, però amb un enfocament decididament universal i amb voluntat de projecció internacional.

Es dóna la felicitat coincidència que *l'Atles de la diversitat* surt publicat poc abans que a Barcelona s'inauguri el Fòrum de les Cultures, el magne concili civil que aspira a mostrar i debatre la majoria dels aspectes que són tractats en l'obra. Ens congratula aquesta circumstància i voldríem que la sintonia de temes i propòsits es tradueixi en benefici de la difusió d'aquest *Atles*, i que, en contrapartida, l'obra resti com a testimoni permanent de les belles aspiracions del Fòrum.